

דו"ח פעילות לשנת תשע"ט ספטמבר 2018 – ספטמבר 2019

אנו שמחים לפתוח את הדו"ח השנתי ולבשר כי פרס "שמעון פרס" הוענק על ידי משרד החוץ הגרמני בשיתוף עם [פורום העתיד גרמניה-ישראל \(DIZF\)](#) למדרשת אדם ולמרכז לחקר מדיניות יישומית C.A.P מאוניברסיטת מינכן (איתו המדרשה עובדת במשותף כשני עשורים). הפרס הוענק על ידי שר החוץ הגרמני בטקס מרשים ורב-משתתפים בברלין ב-15.9.2019 עבור יישום התכנית "אין דמוקרטיה אחת", בגרמניה, תכנית שנכתבה על ידי ד"ר אוקי מרושק וסאבר ראבי, שייצגו את המדרשה בטקס.

להלן כמה מילים על הפרס שפרסמנו בפייסבוק:

On September 15, 2019, the Adam Institute and [the Center for Applied Policy Research](#) received the Shimon-Peres-Prize 2019 from the [German Foreign Ministry](#) in cooperation with the German-Israeli Future Forum (DIZF) [פורום העתיד גרמניה-ישראל | Deutsch-Israelisches Zukunftsforum \(DIZF\)](#) Future for their project „More than One Democracy“. The prize was awarded by Federal Foreign Minister Heiko Maas at the prize ceremony, at the Rote Rathaus Berlin.

The Adam Institute is grateful to the following foundations that supported the development of the program, its publication and the translation of the Hebrew manual to Arabic and German.

[The Jerusalem Foundation](#), [Bertelsmann Stiftung](#), [Alan B. Slifka Foundation](#), [Hanns Seidel Foundation Israel](#) with Funds from the [German Foreign Ministry](#), and The Amos Ganor Fund.

★

במהלך שנת 2018-2019 המדרשה קיימה פעילויות במסגרת החברה האזרחית ובמקביל במערכת החינוך. כמו כן התקיימו סמינרים ופעילויות לקבוצות בחו"ל. בדו"ח להלן, מתוארות פעילויות אלו. פעילויות אלו ואחרות הועלו לאתר מדרשת אדם ולדף הפייסבוק.

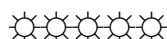
אתר מדרשת אדם: <http://www.adaminstitute.org.il>

מדרשת אדם Adam Institute

אתר הכנסים "לחיות בעיר מעורבת": <http://mixedcity.org.il>

דף פייסבוק של "לחיות בעיר מעורבת": <https://www.facebook.com/irmeorevet>

פעילויות במערכת החינוך

מפגשי תלמידים ומורים יהודים וערבים:

מדרשת אדם מקדמת פרויקט זה במסגרת "המיזם המשותף" בתמיכת משרד החינוך, המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים מזה ארבע שנים. יעדי המיזם המשותף הם לקדם את החינוך לדמוקרטיה ולסובלנות בבת"ס העל-יסודיים ולהתמודד עם תופעת הגזענות וההסתה. התיאור שלהלן מציג את כל המפגשים שהתקיימו במהלך תשע"ט (ספטמבר 2018-אוגוסט 2019). שיתוף הפעולה יימשך גם בתש"ף.

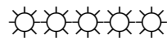
תיכון ליד"ה ותיכון רואד אל קודס, בית חנינא ירושלים: צוות מדרשת אדם הנחה וליווה תכנית משותפת של מפגשי מורים ותלמידים אותה יזמו מנהלי בתי הספר. התקיימו מספר מפגשי מורים להיכרות ותכנון מפגשי התלמידים והוסכם כי הבסיס למפגשים יהיו המקצועות הנלמדים בבית הספר – כימיה, מתמטיקה ושפות. מפגשי כימיה – כיתות ט': התקיימו ארבעה מפגשים, מפגש אחד בכל אחד מבית ספר, ושניים במעבדות "בלמונטה" באוניברסיטת העברית, בהן היה גם ליווי של סטודנטים ערבים לכימיה. בכל מפגש התקיימו סדנאות היכרות אישית ותרבותית שיצרו בסיס לעבודה המשותפת, ונמשך בלימודי כימיה רגילים מתוכנית הלימודים הרשמית. דוחות המעבדה הוכרו כחלק מהלמידה לבגרויות. מפגשי מתמטיקה – כיתות י': התקיימו שני מפגשים, אחד בכל בית-ספר. כמו במפגשי הכימיה, התקיימה תחילה פעילות היכרות אישית ותרבותית ולאחר מכן המשיכו בלימודי מתמטיקה חווייתיים, כמו: חידות במתמטיקה, פיענוח קיפולי נייר גיאומטריים ופרזנטציות על מתמטיקאים ערבים ויהודים. מפגשים על בסיס שפה: התקיימו בתשע"ט רק עם המורים להיכרות ובניית תכנית המפגשים לתלמידים.

תיכון מקיף זיו ירושלים ותיכון איבן רושד צור באהר: מפגשי תלמידי כיתות ט' משני בתי הספר מתקיימים במרכז ציפורי ביער ירושלים זו השנה הרביעית ועוסקים בקיימות ובעבודת צוות על בסיס עקרונות הדמוקרטיה. תכנית זו נעשית בשיתוף פעולה עם רכז פעילות הסביבה של מרכז ציפורי; מדרשת אדם אחראית על כל ההיבטים הפדגוגיים הכרוכים במפגש, כולל ההכנות החד לאומיות לקראת המפגש. התקיימו שלושה ימי פעילות חד-לאומים ולאחר מכן התקיימו שלושה ימי מפגשים דו-לאומיים. במהלך שני סוגי המפגשים התקיימו סדנאות באמצעותן התלמידים הכירו האחד את תרבותו של האחר; עבדו יחדיו בשיחזור חלק מהמתקנים, 'פרצו' שבילי דרך, שיקומו טרסות, גזמו עצים ושיחים ושתלו עצי פרי וחורש.

התיכון לאמנויות והתיכון לאמנויות איבדע – ירושלים: מפגשי תלמידים מכיתות ז'-ט' (רב-גילאי). שנה ראשונה שבת-ספר אלו משתתפים בתכנית המפגשים ביער ירושלים, אותה יזם רכז הפעילויות הסביבתיות של מרכז ציפורי. תחילה התקיימו מפגשי מנהלים להיכרות אישית והיכרות עם מאפייני כל בית-ספר, אתגרים חינוכיים ואחרים העומדים על הפרק, בירור הציפיות מהמפגש בין התלמידים, הן ברמה החברתית והן ברמה המקצועית – אמנותית. התכנית כללה מפגשי הכנה לשני צוותי המורים, וסדנאות הכנה לתלמידים בכל ביי"ס בנפרד. התקיימו שישה ימי מפגש בין תלמידים ביער ירושלים, שהתפתחו בהתאם לתהליך אותו חוותה הקבוצה: כל מפגש החל בפעילויות היכרות שונות אישיות ותרבותיות, במטרה לקרב את בני הנוער לקראת המשך היום, בו הם היו אמורים לפעול ולעבוד ביחד במשימות ייעור שונות. חלקו האחרון של יום המפגש הוקדש להכנת ארוחה משותפת ולסיכום היום. נוצרו קשרי עבודה משותפים, תוך גילוי עניין, סקרנות וכבוד הדדי. שותפות בהדרכת והנחייה המפגשים היו מדריכות ממרכז ציפורי שעברו הכשרה וליווי על ידי המדרשה, וכן נציגות מנח"י האחראיות על פרויקט "לימוד משותף" שתמכו וסייעו להצלחת המפגשים.

התיכון לאמנויות ירושלים ותיכון שגב שלום: התיכון לאמנויות הצטרף לפרויקט נוסף של מפגשים עם תיכון שגב שלום בנגב והוסכם על מפגשי תלמידי שכבת י' בשנת תש"ף והכשרת מורי האמנויות לקראתם. מורי תיכון שגב שלום השתתפו בהשתלמות מקיפה במהלך פברואר-מרץ 2019 בתכנית "בשביל הדיאלוג" ולאחר מכן התקיים ליווי למורים להעברת הפעילויות והכנת התלמידים בבית הספר.

תיכון חדש הרצליה ותיכון אלמותנבי, כסייפה: מפגשי תלמידים שכבת יא' - תיכון חדש מגמות דיפלומטיה וערבית עם תלמידי תיכון אלמותנבי. תחילה התקיימו מפגשי הכנה עם מורי הכיתות הנפגשות ונבנתה תכנית מפגשים והוסכם לקיים מפגשי תלמידים בתשע"ט שיימשכו גם בתש"ף. בשלב השני התקיימו סדנאות הכנה לתלמידים בשני בתי הספר. מפגש התלמידים הראשון התקיים בכסייפה באפריל 2019 וכלל סדנאות היכרות אישית ותרבותית וסדנאות העוסקות בבירור מושג השוויון בפעילות חוויתית ודיונים. מפגש הגומלין התקיים בספטמבר בהרצליה (של כיתות יב' – שהיו בשנה שעברה יא') וכלל סדנאות שהתעמקו בהיבטים של השונות התרבותית, דיונים על טקסים, חגים ומנהגים בתרבות הבדווית והיהודית. צפויים להתקיים עוד שני מפגשים לכיתות יא' בתש"ף.

חינוך לדמוקרטיה בירושלים

מדרשת אדם מודה לקרן לירושלים על תמיכתה רבת השנים בפעילות המתקיימת בעיר.

חטיבות ותיכונים:

בנוסף לפעילויות שהתקיימו בבתי הספר שהוזכרו לעיל (מקיף זיו, תיכון ליד"ה, התיכון לאמנויות, חט"ב צור באהר, תיכון לאמנויות איבדע), התקיימה פעילות מגוונת בבתי הספר הבאים:

התיכון הדו-לשוני - המגמה העל אזורית לאזרחות: הפעילות מתקיימת בבית הספר מספר שנים ברציפות. במגמה לומדים יחד תלמידים יהודים וערבים משלושה בתי ספר – הדו-לשוני, קשת והאמנויות. הפעילויות התקיימו בכיתה י' ובכיתה יא'. ההתמקדות היתה במפגש המתקיים בכיתה כמקור ללמידה וגיבוש.

כיתה י': הפעילויות תחילה התמקדו בהיכרות אישית שמטרתה גיבוש ויצירת יחסים אישיים, שיאפשרו להם ללמוד ביחד לימודי אזרחות. בשלב השני עסקו בהיכרות תרבותית – מנהגים, חגים, מנהגים דתיים, מעמד האישה בכל חברה. בהמשך עסקו בתרבות הצעירים – התלמידים גילו ענין משותף במוסיקה, זמרים ולהקות, סרטים וסדרות טלוויזיה. בהקשר זה עסקו גם בדילמות שמעוררות הרשתות החברתיות וביחד בחנו איך הם משפיעים ומושפעים מהן. במהלך כל הפעילויות בחנו כיצד השוני והדמיון התרבותי ביניהם יכולים להשתקף בתוך הקבוצה.

כיתה יא': הפעילויות התמקדו במבנה החברתי-תרבותי בכל חברה. בחברה הערבית – הבדווים, הנוצרים על גוניהם והדרוזים. בחברה היהודית – החרדים וזרמים דתיים אחרים, יוצאי חבר העמים, אתיופים, ומזרחיים. רוב הקבוצות האלו הינן מיעוטים בפועל או שהן מתנהגות כמיעוטים במשחק הפוליטי.

ראוי לציין כי המציאות הפוליטית החברתית הכללית ובירושלים בפרט באה לביטוי במפגשים, כמו לדוגמה הבחירות לכנסת באפריל 2019, החוקים הקשורים למיעוט הערבי בארץ, המתחים סביב אלאקצא ועוד. לא תמיד התאפשר לעבד את האירועים האקטואליים.

חט"ב ראס אל עמוד, ירושלים המזרחית: הפעילות בבית הספר מתקיימת מספר שנים ברציפות. בשנה שעברה המיקוד היה בהכשרת צוות המורות והתלמידות לקראת בחירות למועצת התלמידות והשנה המשיכו בתהליך שכלל: ליווי הרכוז של מועצת התלמידות וישיבות תיאום עם המחנכות, עיסוק בשאלה איך למסד את תהליך הבחירות והעבודה השוטפת של מועצת התלמידות, ואיך לתת גיבוי לתהליך זה בבית-הספר. עוד עסקו בליווי המנהלת בסוגיות שקשורות להכשרת המורות ובהרחבת מעורבותם של ההורים בחיי בית הספר. למועצת התלמידות ניתן ליווי והדרכה בישיבותיה ובהכנת תהליך הבחירות. השנה, המועצה יזמה יותר פעילויות לתלמידות כמו לקיחת אחריות על יום הספורט בבית-הספר, וכן, יזמה פעילויות שכללו מעורבות של האימהות כמו יום האם, יום שמירת המורשת ועוד.

בתי ספר יסודיים וגנים

בית הספר היסודי מופ"ת רמות אלון: פעילות המדרשה מתקיימת מספר שנים ברציפות עם הצוות החינוכי והנהלת בית-הספר. השנה עסקו בכיתות ג'-ו' בשיעורי הדמוקרטיה בתכנית "ערבות הדדית". צוות המדרשה

גיבש וכתב תכנית חדשה בנושא, שהועברה בכיתות השונות. תחילה למדו מהי משמעות המושג ערבות הדדית ולאורו נבחנו נושאים שונים בכתה כמו שוויון וחופש ביטוי בהקשר לשאלות הרלוונטיות לחיי התלמידים והתקיימו דיונים ערים. התלמידים ציינו כי ההזדמנות ללכת ולברר את הדברים בשיעורי הדמוקרטיה, מעניקה להם חופש מחשבה, ביקורתיות והעצמה הנוגעים במעשים מוסריים שקורים בחייהם השוטפים. סוף השנה נחתם בלמידה שנתנה לתלמידים "טעימה" מהנושא שנבחר לשנה הבאה: מגילת העצמאות כבסיס לכינונה של מדינה דמוקרטית. כבכל שנה, תלמידי כתות א'-ב' למדו את התוכנית הבסיסית "אלף בית בדמוקרטיה" (הם יצטרפו לתכנית בנושא השנתי כאשר יעלו לכיתה ג'). הלמידה נעשתה באמצעות ספרות, דיונים, שימוש במשחקים ותרגילים היכולים להמחיש את החוויות העוברות על התלמידות/ים.

בית הספר היסודי גילה א' - ללימודי סיבה וחברה: השנה נעשה פיתוח ייחודי של חוברת עבודה לתלמידי כיתות א'-ב' בשם "מחברת הדמוקרטיה שלי". גובשה תכנית לימודים ע"י תמר גריידינגר ויולנדה גרינהוט שהותאמה לשתי שכבות אלו הכוללת חוברת למורה עם מערכי שיעור מובנים ובהתאם למערכים אלו נכתבה חוברת עבודה לתלמידים בה השתמשו במהלך השנה בשיעורי הדמוקרטיה. מטרתה לאפשר לתלמידים להביע את המחשבות, הרעיונות והתובנות שלהם מהנושא הנלמד מחד; ומאידך, לשתף את ההורים בתכנים הנלמדים במהלך השנה. יישום התכנית בדרך זו מהווה פילוט עבור מדרשת אדם, ועבור בית הספר. תכנית השנתית כוללת שלושה פרקים: הכרה בזכות השווה לשונות; קבלת השונה ומפגש בין שונים; הסכם חברתי הוגן. כל תלמידי כיתות א'-ב' קיבלו את חוברת העבודה החדשה ועבדו בה לאורך השנה, חלקם אף ימשיכו לעבוד איתה בשנה הבאה. התכנית והחברות זכו להצלחה ובעקבות משוברים שיתקבלו, יוכנסו עידכונים ומספר שינויים. התכנית מבוססת על הספר **אלף-בית בדמוקרטיה** מאת: ניבי שנער, בהוצאת מדרשת אדם.

בית הספר של בית החולים אלי"ן: שנה החמישית שהמדרשה מעבירה השתלמויות בבית הספר. **השתלמויות מורות:** ההשתלמויות עסקה תחילה ברענון הנושאים שנלמדו בשנה קודמת ולאחר מכן התמקדה באבחנה בין גישה דמוקרטית של זכויות לבין גישות תרבותיות של חסד וההשלכות שלהן על חייהם האישיים, חברתיים ופוליטיים של אנשים עם מוגבלות. בפגישות האחרונות ניכר היה שהנושא רלוונטי עבורן והן עושות בו שימוש בצמתים בהן נדרשות הכרעות מקצועיות איתן הן מתמודדות ביומיום. **השתלמויות סיעות:** השנה התמקדו בנושא "דיאלוג ותקשורת". הלמידה נעשתה בדרך חווייתית, על-ידי משימות, משחקים וניתוח מצבים תיאורטיים תוך השלכתם על מצבים דומים הקיימים בבית הספר. העיסוק בדיאלוג ותקשורת הביא את הסיעות לגעת בנושאים המעסיקים אותן ביומיום – כיצד לפתח שיח ודיאלוג, במיוחד על הרקע של אי-הסכמות בין לבין חברות צוות אחרות. השנה כשני שליש של הקבוצה היה סיעות ערביות, ורק רבע מהן יהודיות. שפת ההשתלמויות נותרה עברית, לבקשת הנהלת בית הספר, והיה צורך לעיתים תכופות בתרגום שנעשה ע"י מתרגמת של בית החולים. החומרים הכתובים ודפי העבודה בהשתלמויות מוגשים בשתי השפות, דבר המקל במידת מה על המגבלה הלשונית. בשיחת הסיכום השנתית ביקשו הסיעות להמשיך את ההשתלמויות במתכונת דומה ולעסוק בנושא הזכויות בשנה הבאה.

בית הספר היסודי שועפט בנות: המשך פעילות משנה קודמת – עדכון תכנית בית ספרית בנושא חינוך לדמוקרטיה ויישומה. הפעילות התקיימה מול ההנהלה, הצוות המוביל וצוות המורות של כל שכבה. התהליך העדכון מותאם לחזון בית הספר שהינו העצמת תלמידות, בדגש על זהות, שייכות וקהילתיות. צוות המדרשה ליווה את המחנכות ביישום התכנית החדשה בכיתות. המורות קיבלו משוב על ההפעלות ומערכי שיעור המעודכנים, אחרי היישום בכיתה. הליווי התקיים במסגרת שכבתית ומדי פעם ברמה פרטנית. במסגרת מפגשי הצוותים בשכבות, המחנכות הציגו את ההתנסויות שלהן, קיבלו משוב מהעמיתות ומהמנחה, העלו הצעות לשיפור והצעות להפנמת הערכים הדמוקרטיים בקרב התלמידות – ערכים שבית הספר מעוניין לקדם.

בית הספר היסודי שועפט בנים: מנהלת בית הספר הזמינה את המדרשה להעביר השתלמויות בנושא דיאלוג לצוות המורות ולצוות המורות ביישום בכיתות. הצוות כולו היה צריך להתמודד עם דילמות שונות ביישום הדיאלוג בתוך המערכת הבית ספרית – כמו לדוגמה הדילמה בין ציות לסמכות שלהן בכיתה לשוויון

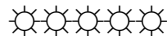
המתחייב בדיאלוג משמעותי. כמו כן היה צורך בתרגול מעשי של מושגי היסוד של הדיאלוג כמו הקשבה, הקשבה פעילה, שפת גוף ועוד. המורות אמרו בסיכום שההשתלמות הייתה עבורן חוויה חדשה ומיוחדת וכי הן היו צריכות לעבוד על עצמן כדי שתוכלנה לקיים דיאלוג במשמעותו העמוקה, בין וגם עם התלמידים.

בתי ספר בקהילה – פעילות בשיתוף מינהל חינוך ירושלים (מנח"י)

בתכנית משתתפים מנהלים, מורים ורכזים משלושה בתי ספר במזרח ירושלים - **יסודי ח'ליל סכאכני; חט"ב אבן רשד - צור באהר; חט"ב ותיכון - אלטור**. ההשתלמות כללה שני שלבים:

בשלב הראשון התקיימה השתלמות מנהלים ומורים בנושא שינוי אקלים חדר המורים. ההשתלמות עסקה בבניית דרכי עבודה בחדר מורים, במטרה לבסס ולקדם תרבות ארגונית על בסיס הקשבה, דיאלוג ויצירת תחושת השייכות לבית הספר ולחדר המורים. חלק משמעותי בהשתלמות הוא שינוי מבנה היחסים בין המנהל לבין הצוות – מיחסים היררכיים ליחסי שיתוף, שהוא תהליך מורכב ויש לעשותו ברגישות ובהתאמה. כמו כן, עסקו בשאלה איך לשתף מורים במיפוי הצרכים של חדר המורים, ביישום משותף ובבדיקת הגורמים המקדמים והמעכבים תהליך שינוי.

השלב השני בתכנית היה ליווי בתי ספר בתהליך היישום. הפרויקט כלל ליווי פרטני לרכזים של שלושה בתי הספר שלעיל, בנושא בניית תכנית לשיפור האקלים הפיזי, הערכי והחברתי בחדר המורים ויישום התכנית עד סוף השנה. הרכזים השתתפו בהשתלמות הכללית עם המנהלים, קיבלו בנפרד ליווי על אופן הביצוע שלהם למשימות ולתכניות שסוכמו בהשתלמות, כמו בבנייה והגדרת תפקיד הרכז. חלק מהליווי היה פרטני בכל בית-ספר והחלק האחר של הליווי היה קבוצתי, במטרה להתעדכן וללמוד האחד מהשני. דוגמאות לתכניות שיושמו: שיפור תנאים פיזיים בחדר המורים לעבודה ולמנוחה; בניית עמדות מחשבים בפניה שקטה בחדר המורים; תכנון יום גיבוש למורים מחוץ לבית ספר. בביה"ס **חליל סכאכני** בנוסף להשתלמות עם המנהל והרכז, התקיים גם ליווי לקבוצת מורות ונידונו הדרכים ללימוד הערכים הדמוקרטיים וחיבורם לקהילת בית הספר.

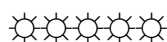

פעילות בבתי ספר בדוויים במחוז דרום:

מדרשת אדם קיימה במהלך השנה פעילויות מגוונות עם עשרה בתי ספר על-יסודיים בדוויים במחוז דרום: **הזכות לבחור ולהיבחר ושוויון מגדרי**: במהלך אוקטובר-נובמבר 2018 התקיימו סדרת הרצאות ופעילויות לכ- 1,200 תלמידי כיתות יב' משבעה בתי ספר: אל-פארוק (כסיפה), תיכון מקיף ותיכון אקרא (לקייה), תיכון אבו-תלול, תיכון ערוער בנגב, תיכון מקיף ותיכון ואל-מגיד (שגב שלום). ההרצאות והפעילויות התמקדו בזכות לבחור ולהיבחר ושוויון מגדרי. פעילות זו התקיימה על רקע הבחירות לרשויות המקומיות, תוך הענקת חשיבות רבה לחינוך הדור הצעיר להיות חלק מהתהליכים הדמוקרטיים והחברתיים במדינה. פעילות זו התקיימה בזכות הפרויקט לקידום מנהיגות פוליטית נשית בקהילה הבדואית בנגב (המתואר בהמשך).

השתלמות והכשרת מורים אזורית: בהשתלמות השתתפו מורים מ-7 בתי ספר תיכוניים - תיכון וחט"ב אל פארוק, כסיפה; תיכון אבו-תלול; תיכון אקרא ותיכון מקיף, לקייה; תיכון שגב שלום. מכל בית ספר הגיעו להשתלמות שניים עד ארבעה מורים. ההשתלמות עסקה בנושאים של חופש הביטוי והתמודדות עם גילויי גזענות על בסיס שתי תכניות המדרשה: "בשביל הדיאלוג" ו"כוחה של מילה".

מפגשי תלמידים ומורים: בתי הספר שהשתתפו בהשתלמות האזורית הרחיבו את הפעילות וקיימו גם מפגשי תלמידים ומורים עם עמיתים יהודים, במסגרת המיזם המשותף של משרד החינוך המטה לחינוך אזרחי. בתהליך זה התקיימו גם השתלמויות מורים בית ספריות, וניתן ליווי למורים ביישום הלמידה בכיתות ובמהלך מפגשי התלמידים שהתקיימו לאורך השנה. המפגשים יתקיימו גם בשנה הבאה, תש"ף.

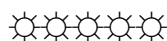

פעילות חינוכית במחוז מרכז:

הכשרת תלמידים להנחיית תלמידים בבית הספר ביום הזכרון ליצחק רבין ז"ל

תיכון עירוני ד', תל אביב: בעקבות הצלחת המודל שפותח לפני שנה, התקיימה פעילות במתכונת זהה בתשע"ט, בשיתוף מלא עם צוות תיכון עירוני ד'. מטרת התכנית היא להכשיר תלמידים להנחיית תלמידים באירוע בית ספרי ביום הזכרון ליצחק רבין ז"ל. הנושא בו התמקדו השנה היה "הסוגיות העקרוניות הדמוקרטיות המלוות את מדינת ישראל מאז הקמתה וליוו את הכרעותיו של יצחק רבין בתפקידיו השונים". סוגיות אלו חוברו לדיון העכשווי על המשמעויות הדמוקרטיות של מגילת העצמאות מחד וחוק הלאום, מאידך. תכנית ההכשרה התקיימה בשלושה שלבים. בשלב הראשון השתתפו 55 תלמידים ותלמידות נציגי כיתות ט'-יב' בסמינר אינטנסיבי בן יומיים במרכז ציפורי יער ירושלים במסגרתו למדו את התכנים הדמוקרטיים הקשורים ביום הזכרון ולצידם מיומנויות ההנחיה הנדרשות. בשלב השני – תלמידים אלו קיבלו הכשרה נוספת על ידי מנחי התכנית בבית הספר במסגרת פרטנית וקבוצתית להכנת מערכי שיעור אותם יעבירו בכיתות. בשלב השלישי – התקיים יום עיון בית ספרי בהנחיית התלמידים שהוכשרו והם העבירו בזוגות את המערכים שהכינו בכל הכיתות בבית הספר (כ-650 תלמידים) בליווי המורים. התכנית התקיימה גם בתש"ף (ספטמבר 2019) בנושא "מעורבות חברתית".

תיכונת תל אביב: זו השנה השנייה שביה"ס משתתף בתכנית זו במתכונת מצומצמת שהותאמה להם בנושא "עקרונות יסוד במשטר הדמוקרטי". 24 תלמידי שכבת ט' השתתפו בארבעה ימי הכשרה שהתקיימו בבית הספר שכללו למידה והתנסות בתכנית וליווי פרטני וקבוצתי לתלמידים המנחים את הפעילויות. ביום העיון הבית ספרי הנחו התלמידים שהוכשרו כמנחים, את העמיתים ואת תלמידי שכבת ז' וח'.

פעילויות ושיתופי פעולה עם ארגונים ומוסדות

תקשורת ערוץ לישוב הסכסוך – עיתונות שלום

זו השנה השנייה שהתכנית שעוסקת בקידום עיתונות שלום "Peace journalism", מתקיימת בשיתוף עם [הטלוויזיה החברתית](#). התכנית כוללת למידה עיונית ומעשית ומיושמת במהלך שלוש שנים – 2018, 2019, 2020, במימון האיחוד האירופי (EU). במסגרתה משתתפים בכל שנה כ-60 אנשי ונשות תקשורת, סטודנטים ופעילים חברתיים – יהודים וערבים, ובמהלך שלוש השנים ישתתפו 180 איש/ה. בכל שנה מתקיימים שלושה סמינרים הכוללים: הרצאות מומחים, סדנאות בקבוצות קטנות, רכישת כלים וקבלת אמצעים לצלם, להקליט, לתעד ולהביא כתבות של המשתתפים למרחב הציבורי. בין הסמינרים ולאחריהם המשתתפים מכינים הכתבות שלהם על בסיס עקרונות עיתונות שלום שלמדו, בסיוע מקצועי של צוות הטלוויזיה החברתית. להלן נתאר את סיום הפעילות של המחזור הראשון 2018 ופעילות מחזור שני 2019.

מחזור ראשון 2018: 57 אנשי ונשות תקשורת מתחומי המדיה השונים השתתפו במסגרת שלוש קבוצות הנחייה. צוות המנחים והמנחות, יהודיות/ים וערבים/יות הינו מתחומי התקשורת והעיתונות, סוציולוגיה, מגדר, חינוך וקולנוע. בדוח קודם (2017-2018) תוארו בהרחבה הפעילויות והנושאים שהיו בשני הסמינרים הראשונים של המחזור. הסמינר השלישי והאחרון התקיים באוקטובר 2018 וגם הוא שילב למידה עיונית עם עבודה מעשית לקידום הכתבות של המשתתפים/ות. הנושא המרכזי היה "חופש הביטוי בתקשורת" – עיתונות שלום אמורה להתמודד עם השיח האלים שמביאה עיתונות מלחמה, ולהגן ולקדם חופש ביטוי רחב ומורכב ככל הניתן מחד ולהיאבק בהסתה מאידך. המשתתפים שמעו הרצאה בנושא מפרופ' יצחק זמיר, היועץ המשפטי לממשלה ושופט בית המשפט העליון לשעבר. בהרצאה זו הוצג הבסיס ההיסטורי החוקתי של חופש הביטוי, הדרכים שעמדו בפני השופטים להגן על זכות זו והסכנות האורבות לו כתוצאה מהחוקים שמחוקקת עכשיו הכנסת. בסדנאות שהתקיימו לאחר ההרצאה, נלמדו ותורגלו שתי הגישות להבחנה בין

חופש ביטוי והסתה. בסמינר הוצג מדגם של כתבות שהוכנו על ידי המשתתפים בסיוע וליווי הטלויזיה החברתית: [לצפייה בקישור כאן](#)

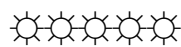
שנת הפעילות הראשונה נחתמה באירוע ציבורי שהתקיים בתל אביב בדצמבר 2018, הוצגה בו התכנית וחשיבותה במציאות החברתית-פוליטית בישראל, הוקרן הסרט התיעודי הישראלי "מוח" המוקדש לאשפוז של ילד פלסטיני בביה"ח שיבא, והתקיים דיון עם הבמאית ועם אחד מגיבורי הסרט.

מחזור שני 2019: השתתפו 58 אנשי ונשות תקשורת, סטודנטים ופעילים חברתיים – יהודים וערבים. גם השנה התקיימו שלושה סמינרים. הסמינר הראשון כלל סדנאות להיכרות אישית וגיבוש קבוצה בהן הושם דגש על ההיכרות של הרגלי צריכת התקשורת שלהם ועל המשמעויות שלה. היכרות זו אפשרה למשתתפים ללמוד על התקשורת היהודית והערבית לה הם חשופים, על מאפייניה השונים ובעיקר על הקרבה או הריחוק בינה לבין עיתונות שלום. ד"ר אוקי מרושק הרצתה על עיתונות שלום, מאפייניה וחשיבותה. בתום ההרצאה המשתתפים עברו לקבוצות שיח לדון ולבחון כתבות שונות אותן קראו בעבר ולברר האם ניתן לשייך אותן לעיתונות שלום. בהרצאות נוספות הוצגו הנרטיבים הישראלי והפלסטיני של הסכסוך - ההרצאות ניתנו על-ידי מירי איזין אל"מ במילואים לשעבר דוברת ראש הממשלה, ד"ר ת'אבת אבו ראס מנהל שותף של הארגון – יוזמות קרן אברהם, פרופ' גליה גולן, המרכז הבינתחומי הרצליה, פרופסור אמריטוס, האוניברסיטה העברית; ד"ר יוסוף עספור – היסטוריון, מרצה וחוקר. בצד העניין הרב שעוררו ההרצאות, היו בין המשתתפים מחלוקות במספר סוגיות שנדונו בסדנאות: כיצד צריכים עיתונאי שלום להגיב לשיח ההגמוני על הנרטיב של הסכסוך? האם עליהם להציג את הנרטיב המקובל עליהם? האם עליהם להציג את מירב הנרטיבים? האם עליהם להציג את הנרטיבים המודרים בלבד? האם עליהם להציג נרטיב שלום בלבד? החלק המעשי בסמינר התמקד במתן ידע מעשי על כתיבת כתבות עיתונאיות בכלל וכתבות שלום בעיקר. הוקרנו כתבות שונות, ביניהן כאלו שנוצרו על ידי משתתפים מן המחזור הראשון בתכנית להדגמת היישום המעשי של העקרונות הנילמדים. צוות הטלויזיה החברתית לימד במליאה את המשתתפים כיצד לתכנן כתבה ומשתתפים העלו ושיתפו ברעיונות וקיבלו עליהן משוב מחבריהם. פעילות זו הדגימה את האפשרויות המגוונות הקיימות לעיתונות שלום.

בעקבות המשובים מהמחזור הראשון הוכנסו מספר שינויים לתכנית שיושמו בסמינר השני - נוספו סיור שטח לגדר ההפרדה ומפגש עם תושבי הרשות. הסיור התקיים באיזור מחסום קלקיליה, שמטרתו הייתה להכיר למי שעתידיים להיות עיתונאי שלום את מציאות הסכסוך בשטח ולבחון אתם כיצד עיתונאי שלום צריכים לתווך אותה לקוראים ולצופים שלהם. למשתתפים הוסברו מושגים כמו, הקו הירוק, אזורי A,B,C, הגדר. המשתתפים נחשפו לקונפליקט הטריטוריאלי בצורה ישירה: הפקעת אדמות, הרחבת התנחלויות, שליטת הצבא במעבר החקלאים לאדמותיהם מעבר הגדר ויחסיהם של הפלסטינים עם המתנחלים. מתגובות המשתתפים ניתן ללמוד כי הסיור תרם לרבים מהם ידע חדש על הסכסוך ואת החשיבות של המפגש עם המציאות בשטח. סיור נוסף התקיים באיזור ואדי ערה. בערב המשתתפים שמעו הרצאה מפי ד"ר זיאד דרוויש, עיתונאי וחבר בוועדה הפלסטינית לאינטראקציה עם החברה הישראלית שהרצה על ההיסטוריה הפלסטינית, מצב הפלסטינים היום, ובאפשרות לקדם את השלום בין הצדדים. בסדנאות בסמינר נעשה חיבור בין הדיון על הסיור וההרצאה של נציג הרשות הפלסטינית לשאלה העקרונית על היחס של עיתונות שלום לנרטיבים השונים של הסכסוך. בשונה מהדיון הראשון, הדיון הפעם היה מבוסס על התנסות בסוגי הדיווח השונים. סוגיית החסמים בתקשורת וסוגיית הצנזורה וצנזורה עצמית עלו בשתי הרצאות שניתנו לקבוצות שונות: בהרצאה שניתנה על ידי אסף רונאל, (עיתונאי וכתב הארץ, עורך חדשות החוץ), תוארו הקשיים של עיתונות שלום מול העורכים של העיתונות הממוסדת, גם במצבים בהם יש למערכת עמדה עקרונית אוהדת לתהליך שלום. בצד תיאור החסמים הצביע אסף על הדרכים בהן השתמש כדי להביא את דבריו למרחב הציבורי - מעבר למדיה החברתית בכלל ולטוויטר באופן מיוחד. הרצאה אחרת ניתנה על ידי פרופ' דניאל בר-טל, פרופ' אמריטוס לפסיכולוגיה חברתית-פוליטית, החוג לחינוך אוניברסיטת תל אביב, שהתמקד בטענה כי במצבים של "קונפליקט עיקש" (קונפליקט ממושך הנוגע בבעיות יסוד) - אנשים מחפשים אסטרטגיות כדי להגן על צרכים אנושיים בסיסיים ומייצרים נרטיבים והצדקות להמשך מצב הלוחמה. לטענתו יש קודם כל

ליצור מודעות לתהליך שמייצר את ההצדקות, לתת לגיטימציה לצרכים, ולאחר מכן לבחון אותן מחדש. בסדנאות דנו המשתתפים בתפיסות היסוד שעלו לגבי החסמים, הביאו מניסיונם מצבים בהם צנזרו את עצמם בלי שנדרשו לכך על ידי גורמים חיצוניים. דילמות אלו של צנזורה עצמית עובדו לחשיבה משותפת האם ומתי יש להימנע מצנזורה עצמית בכלל ובהקשר לעיתונות שלום באופן מיוחד וכיצד ליצור מערכות תומכות לעיתונאי שלום.

הסמינר השלישי והאחרון התקיים במרכז ציפורי בספטמבר 2019 - היום הראשון הוקדש בעיקר לכתבות של המשתתפים, הצגת הכתבות שהוכנו על ידי חלקם ובחינה משותפת שלהן על-פי העקרונות של עיתונות שלום. הסמינר כלל גם עיסוק בהדרת קבוצות מהשיח התקשורתי – הוצגו כתבות וידאו קצרות של הטלויזיה החברתית על קבוצות מודרות (נשים, בדואים ועוד), בעקבותיהן התקיימו דיונים על הדרה והשתקה. התקיימה הרצאה על חופש הביטוי בהיבט החוקי והקשר לתקשורת שלום על ידי עו"ד אלעד מן (יו"ר העין השביעית, יועץ משפטי של עמותת הצלחה ומרצה לדיני תקשורת). בדיונים לאחר מכן עסקו בעיקר בבחינת החסמים השונים – אישיים, פסיכולוגיים, סוציולוגיים וחוקיים וכיצד ניתן להתגבר עליהם לקידום עיתונות שלום. הסמינר הסתיים בטקס חגיגי של הענקת תעודות למשתתפים.

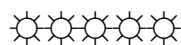
"נשים במרחב הפוליטי" - קידום מנהיגות פוליטית נשית בקהילה הבדואית

בנובמבר 2018 הסתיימה התכנית "קידום מנהיגות פוליטית נשית בקהילה הבדואית שהתקיימה בשתי פ"ע עם [עמותת נסיכת המדבר](#) (עמותת נשים בדואיות מרהט). מטרת התכנית הייתה יצירת קאדר נשים מובילות ועידוד השתתפות של נשים בדואיות בתהליך הבחירות לרשויות המקומיות והמועצות האזוריות שהתקיימו באוקטובר 2018. בתכנית השתתפו 89 נשים מחמישה יישובים רהט, כסיפה, שגב שלום, ערערה ואלסייד.

הן עברו השתלמויות הכשרה בהן למדו מושגי יסוד של תהליך הבחירות במשטר הדמוקרטי – הזכות לבחור ולהיבחר, העמקת ההבנה בפוליטיקה המקומית, וכלים שיסייעו להן לקיים פעילויות ציבוריות בקרב נשים להעברת הידע ולעודד נשים להשתתף באופן עצמאי בבחירות. בתום ההכשרה, המשתתפות העבירו פעילויות וחוגי בית לכ-400 נשים ביישובים השונים שמטרתן הייתה להוביל לשינוי השיח וליצירת תמיכה בהשתתפות נשים כמועמדות בבחירות לרשויות המקומיות ולעודד בחירה עצמאית כמועמד/ת הראוי/ה מבחינתן.

במקביל, התקיימו סדרת הרצאות ופעילויות לכ-1,200 תלמידי כיתות יב', משבעה יישובים בדואים ששמעו הרצאות שהתמקדו בזכות לבחור ולהיבחר ובשוויון מגדרי (תואר בעמוד 6).

באירוע לסיכום התכנית בהנחיית עו"ד אינסאף אבו שארב, פעילת נשים בחברה הבדואית, כאמל אבו רביע מהמדרשה ומונה אלחבנין מארגון נסיכת המדבר, השתתפו אורחים מהשגרירות האמריקאית, כמו גם נציגים ונציגות מהרשויות המקומיות, ונציגי עמותות הפעילות בחברה הבדואית. בדיון נבחנה תופעת היעדרן של נשים בדואיות מהרשימות כמועמדות למועצות המקומיות בבחירות ב-2018. הייתה הסכמה רחבה כי על מנת לחולל שינוי בבחירות הבאות ב-2023 יש צורך בתכנית חינוכית רחבה ומעמיקה רב שנתית, בקרב כל הגילאים, נשים וגברים בחברה הבדואית.

מכללת סמינר הקיבוצים, תל אביב:

המדרשה מקיימת פעילויות משותפות עם המכללה לאורך שנים רבות והשנה הן התקיימו בשלוש מסגרות:

1. במסגרת המסלול לחינוך יצירתי המדרשה הייתה שותפה לתכנון ולהפעלת יום עיון לסטודנטיות לרגל יום הזכרון לרצח יצחק רבין ז"ל. פעילות המתקיימת מזה מספר שנים ברציפות וכוללת הרצאה וסדנאות.
2. במסגרת התכנית למעורבות חברתית, ביוזמתה של ניבי שנער-זמיר דיקנית הסטודנטים, הועבר על ידי צוות המדרשה קורס מרוכז בן ארבעה ימים, לקבוצת סטודנטים יהודים וערבים שעסק "במפגשי סטודנטים באקדמיה". מטרת הקורס הייתה לאפשר לסטודנטים להציף ולהבין את חווית הלימודים

המשותפת שלהם, לבחון את הקשיים של כל אחת מהקבוצות ואת הקושי המשותף של שתייהן להגיע להחלטות במצבי קונפליקטים (כיצד חווים את החגים והמועדים השונים, כיצד הם חווים את פערי השפה, מה עובר עליהם במצבי מלחמה ועוד). במהלך סדרת המפגשים הסטודנטים למדו להכיר האחד את השני/ה ואת אתגרי החיים המשותפים בסמינר ומחוצה לו ובעקבות ההיכרות הציעו פרויקטים משותפים להעמקת הידע שלהם האחד על קבוצת רעהו ולקידום שינויים במכללה. כאנשי ונשות חינוך בעתיד, הם דנו במשמעות הלמידה על הדרך בה ינהגו בעתיד.

3. במסגרת הכנס "פדגוגיה אקטיביסטית" שנערך בסמינר הקיבוצים הוזמנה נציגת המדרשה להשתתף בפנל שעסק בנושא התמודדות חינוכית עם גזענות.

הכשרת פעילים קהילתיים להנחיית קבוצות בתל אביב

תכנית ייחודית זו התקיימה במהלך 2018-2019 במרכז הקהילתי בת ציון בשכונת יד אליהו תל אביב. היא נועדה להכשיר פעילים ופעילות קהילתיים ואקטיביסטיים בדרום תל אביב במטרה להקנות למשתתפיה כלים מקצועיים לפיתוח ויישום מיזמים חברתיים ולהבנות ולמסד את מסגרות וצוותי הפעולה שלהם בעצמם. תכנית ההכשרה היתה בהיקף 80 שעות, על בסיס שיטת ההנחיה של מדרשת אדם "בצוותא – המרת קונפליקט בדילמה". הקבוצה שהתגבשה היתה מגוונת ומאתגרת וכללה דתיים, מסורתיים וחילונים, יהודים וערבים, נשים וגברים, ממגוון גילאים. רוב משתתפיה היו פעילי השכונות: יד אליהו, ביצרון וכפר שלם, המכירים מפעילותם המשותפת בשכונות דרום תל אביב. לקבוצה הצטרפו אקטיביסטים נוספים מיושבים שונים, שביקשו לרכוש מיומנויות הנחיה ולשדרג את האקטיביזם שלהם. התכנית כללה שלושה מרכיבים מרכזיים: לימוד מושגי יסוד דמוקרטיים; הנחיית קבוצות – חיבור בין תוכן לתהליך קבוצתי ואישי; יישום הלמידה במיזמים ופעילויות חברתיות של המשתתפים והמשתתפות. לאורך כל שלבי הלמידה נעשה שיקוף של התכנים הנילמדים עם אפשרויות היישום שלהן בשטח. דגש הושם על הבנת העקרונות הדמוקרטיים ככלי לאיבחון מצב הקהילה וניהולה. כן התקיים ליווי פרטני לחלק מהמשתתפים לקידום הפרויקטים שלהם. בסיום התכנית הוענקה תעודת מנחה קבוצות לכל הבוגרים/ות.

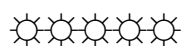
הרצאות במסגרות שונות:

מכללת בית ברל: מדרשת אדם מקיימת קשרים ושיתופי פעולה עם מכללת בית ברל וגם השנה התקיימו מספר פעילויות – השתתפות בפנל ביום העיון לזכרו של יצחק רבין, וניתנה הרצאה לצוות המכללה.

מרכז האקדמי רופין, עמק חפר: ניתנה בנושא "מרכיבי היסוד של תופעת הגזענות ודרכים להתמודד איתה.

בית יציב בבאר שבע: במסגרת השתלמות ליועצות מחוז חיפה בנושא: מגדר ושוויון בין המינים. ההרצאה עסקה בנושא "היבטים סוציולוגיים של מגדר - אשה – יועצת".

בקיבוצים צאלים ושפיים: ניתנו הרצאות בהקשר ליום האשה הבינלאומי לשתי קבוצות נשים.

פעילות בינלאומית

מכון C.A.P – מרכז מחקר למדיניות יישומית, אוניברסיטת מינכן, גרמניה
[The Center for Applied Policy Research \(C·A·P\) at the University of Munich](#)

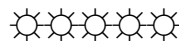
מדרשת אדם ומכון C.A.P, מקיימים שיתופי פעולה מזה שנים רבות. המכון אימץ את השיטה החינוכית של מדרשת אדם "המרת קונפליקט בדילמה" הידועה בחו"ל כשיטת בצוותא [The Betzavta Method](#). הספר "אין דמוקרטיה אחת" של מדרשת אדם תורגם ועובד לגרמנית ויושם בשנים האחרונות בקרב קבוצות שונות של המכון. נציגי המדרשה הוזמנו להעביר קורסי הכשרה שונים למשתלמי המכון על בסיס הספר.

כנס של ארגון "1325 Acord" בברלין, בשיתוף משרד החוץ הגרמני במסגרת פרויקט כנען – נשים למען השלום The Canaan Project – Women for Peace

ד"ר אוקי מרושק יצגה את המדרשה בכנס שהתקיים באוקטובר במשרד החוץ הגרמני בברלין שעניינו פעילות נשים למען שלום, אליו הוזמנו פעילות שלום ישראליות ופלסטיניות. הכנס עסק במשך שלושה ימים ביישום החלטה 1325 ונעשה בו ניסיון לברר את החזון של המשתתפות לגבי ההחלטה וכן לבחון את סוגיית ירושלים ואת עקרונות היסוד המקובלים על כל המשתתפות. בערב השני של הכנס התקיים אירוע אליו הוזמנו פוליטיקאים גרמנים ופעילי שלום גרמנים והמשתתפות הציגו את עצמן ואת פעילות הארגונים.

קורס מנחים בוורצבורג גרמניה WURZBURG

בנובמבר 2018 הוזמנו נציגי המדרשה להעביר קורס מנחים מתקדם לחברי קבוצה רב-תרבותית של 20 אנשי חינוך ופעילים שונים שהשתתפו בעבר בקורסי בצוותא, בנושא: התמודדות חינוכית עם תופעת הגזענות. הנושאים בהם עסקו: היכרות אישית ותרבותית; ביקורת הגישות הנהוגות לפירוק סטריאוטיפים והכללות והצגת חלופות; דרכים להיאבק בפסיביות של הקבוצות המתנגדות לגזענות. הוצגה הגישה שיש לכבד את הסיבות הלגיטימיות והרלוונטיות לפסיביות זו ואת הדרכים להתמודד איתן; חופש ביטוי והסתה; קישור בין תהליכי הלמידה, התכנים ומיומנויות ההנחיה.

ההנהלה הציבורית של העמותה

בשנה האחרונה, מאז האסיפה הכללית שהתכנסה ב-15 בדצמבר 2018, הועד המנהל עסק בעיקר בתקציב המדרשה, גיוס משאבים, בתכני הפעילויות ובהתקשרויות חדשות עם ארגונים שונים. חברי וועדת הביקורת הגיעו לשיבות וקיבלו עידכונים. חברי הוועד הגיעו לכנסים ואירועים שאורגנו ע"י המדרשה.

המדרשה מבקשת להודות מקרב לב לכל הקרנות, הארגונים, הרשויות והתורמים הפרטיים, אשר תמכו ומימנו את מדרשה בשנים 2018-2019:

ישראל: הקרן לירושלים; משרד החינוך;

אירופה: באמצעות הקרן לירושלים - חברת BMW; קרן המבורג מייסודו של פרופ' רימסטמה, (גרמניה); נציבות האיחוד האירופי EU בישראל. קרן לוי לאסן (הולנד), קרן מקס ריין (אנגליה).

ארה"ב: MEPI - משרד החוץ האמריקאי.

הוועד המנהל מודה לכל חברי/ות הצוות על התגייסותם ומאמציהם להצלחת עבודת המדרשה.

בברכה,

נאוה איזין, יו"ר ועד מנהל

הדו"ח הוצג ואושר באסיפה הכללית ביום 11 בנובמבר 2019